

Studia
Archaeologica
Sudaunica
III

**STUDIA
ARCHAEOLOGICA
SUDAUICA**

Tom III

Muzeum Okręgowe w Suwałkach
Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

**STUDIA
ARCHAEOLOGICA
SUDAUICA**

Tom III

Warszawa 2021

Studia Archaeologica Sudauica, vol. III

Collegium redakcyjne

Jerzy Brzozowski, Anna Juga-Szymańska, Wojciech Nowakowski, Jerzy Siemaszko, Paweł Szymański

Redakcja tomu

Anna Juga-Szymańska, Paweł Szymański

Opracowane graficzne tomu

Tomasz Szmit, Paweł Szymański, Agata Wiśniewska, Michał Szymański

Tłumaczenia

Sabina Siemaszko, Małgorzata Mileszczyk, Bartosz Kontny

Skład i łamanie

Tomasz Szmit

Projekt okładki

Anna Juga-Szymańska, Paweł Szymański

Na okładce wykorzystano obraz „Oddech lata” ukraińskiej malarki Oksany Czepil

Zdjęcie Danuty Jaskanis pochodzi ze zbiorów Muzeum Podlaskiego w Białymstoku

ISBN MOS 978-83-61494-03-4

ISBN WA UW 978-83-66210-28-8

ISSN 2544-9982

© Muzeum Okręgowe w Suwałkach,
ul. T. Kościuszki 81, PL 16400, Suwałki

© Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego (WA UW),
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, PL 00-927 Warszawa

Druk i oprawa

Drukarnia Biały Kruk Milewscy sp.j.

Tygrysia 50, Sobolewo

15-509 Białystok

tel. 85 74 04 704, 85 868 40 60

e-mail: drukarnia@bialykruk.com

Spis treści

Od Wydawcy	9
Maria MIŚKIEWICZ	
Moja laudacja dla Danuty Jaskanisowej	15
Halina KARWOWSKA	
Wykaz publikacji, recenzji oraz prac redakcyjnych Danuty Jaskanis	17
STUDIA I MATERIAŁY	
Aleksandra SIEMASZKO-SKIENDZIUL	
Cmentarzysko w Przytułach – wschód kultury bogaczewskiej	31
The burial ground in Przytuły – eastern origins of the Bogaczewo culture	
Aneks: Wiesław KAPLA, Analiza antropologiczna kostnych materiałów ciałopalnych ze stanowiska 1 w Przytułach, gm. Olecko	156
Iwona LEWOC, Anetta EJDULIS	
Zabytki archeologiczne w zbiorach Muzeum Ziemi Augustowskiej w Augustowie	169
Archaeological artefacts in the collections of the Museum of Augustów Land	
Lech PAWLATA	
Guz stożkowaty (falera) z Augustowa a problematyka pochodzenia i datowania podobnych znalezisk	193
Cone-shaped phalera from Augustów and the issue of origin and dating of similar finds	
Anna GRUSZCZYŃSKA-ZIÓŁKOWSKA	
Ponadczasowe brzmienie jaćwieskich dzwonków z Krukówka	213
The timeless sound of the Yatvingian bells from Krukówek	

Piotr IWANICKI

**Obraz kulturowy Wyniesienia Bargłowsko-Milewskiego w okresie rzymskim
w świetle badań na cmentarzysku w Brzozówce, pow. Augustów** 231

The cultural picture of Bargłów-Milewski Upland in the Roman Period in light
of the excavations of the burial ground in Brzozówka, Augustów District

Cezary SOBCZAK

**Najnowsze odkrycia stanowisk o własnej formie krajobrazowej
z ziemi suwalskiej i augustowskiej** 249

Recent discoveries of landforms classified as archeological sites
from the area of Suwałki and Augustów Districts

ODKRYCIA I KOMUNIKATY

Anna BUCHOLC

**Interesujące materiały z osady bałtyjskiej w Tworkach Skrodzkich
oraz z wyspy Sacin** 279

Unusual material from the Baltic settlement in Tworki Skrodzkie
and from Sacin island

Iwona LEWOC, Sławomir MIŁEK, Tomasz NOWAKIEWICZ, Dawid REMBECKI

Jaćwingowie znad Szczeberki. Informacje wstępne 301

Yatvingians on the Szczeberka river. Preliminary information

Z HISTORII ARCHEOLOGII

Danuta JASKANIS

**O sztuce uprawiania dokumentacji.
Jubileusz 85-lecia Wiesławy Gawrysiak-Leszczyńskiej** 307

On the art of documentation.
85th anniversary of the birth of Wiesława Gawrysiak-Leszczyńska

Wiesława GAWRYSIK-LESZCZYŃSKA

**Hotel pod Sitotutamem i jego mieszkańcy. Szwajcaria, pow. Suwałki.
Wspomnienia uczestniczki Kompleksowej Ekspedycji Jaćwieskiej** 321

“Hotel under Sitotutam” and its residents.
Szwajcaria, Suwałki District. Memories of a member of the Multidisciplinary
Yatvingian Expedition

KRONIKA NAUKOWA

Jerzy SIEMASZKO

Wystawa „Jaćwieskie eldorado” 333

Exhibition *Yatvingian El Dorado*

Michał LESZCZYŃSKI

Festyn w Szwajcarii oczami uczestnika 341

Festival in Schwajcaria through the eyes of a participant

RECENZJE I OMÓWIENIA

Maciej KARCZEWSKI

Recenzja: D. Jaskanis, P. Szymański, *Osowa. Osada z okresu wpływów rzymskich nad Czarną Hańczę* 351

Bartosz KONTNY

Review: Jarosław Aleksei Prassolow, *Die völkerwanderungszeitlichen Dolchmesser der samländisch-natangischen Kultur auf dem Gebiet des ehemaligen Ostpreussens* 361

Przynależność administracyjna miejscowości wymienionych w tomie 367

Wykaz skrótów 377

Od Wydawcy

Przekazujemy w Państwa ręce kolejny, trzeci tom wydawnictwa *Studia Archaeologica Sudaica*. Staraniem współwydawców, czyli Muzeum Okręgowego w Suwałkach i Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, udało się nam utrzymać dwuletni cykl ukazywania się publikacji (choć z pewnym opóźnieniem). Jego zawartość to kolejna pokaźna partia artykułów i komunikatów dotyczących archeologii północno-wschodniej Polski. Są to tradycyjnie zarówno prace młodych adeptów archeologii publikujących swe prace dyplomowe (artykuł Aleksandry Siemaszko-Skiendziul), jak i opracowania już doświadczonych autorów (teksty Piotra Iwanickiego, Wiesława Kapli, Lecha Pawłaty czy Cezarego Sobczaka). Cieszymy się, że zakres tematyczny naszego pisma poszerzył się obejmując, jak pokazuje niniejszy tom, już właściwie wszystkie etapy dziejów, od epoki kamienia i epoki brązu aż po okres nowożytny. Poszerzenie tematyki widać także w postaci interdyscyplinarnego podejścia do świadectw archeologicznych, warto bowiem zwrócić uwagę na niezwykle ciekawe spostrzeżenia Anny Gruszczyńskiej-Ziółkowskiej, dotyczące zabytkowych wczesnośredniowiecznych dzwoneczków, a także wyniki prospekcji archeologów podwodnych na jeziorze Rajgrodzkim, którzy odnaleźli m.in. szczątki mostu zbudowanego na początku XX wieku przez wojska niemieckie (artykuł Anny Bucholc). Zaprezentowano także niezwykle ciekawą kolekcję zabytków archeologicznych z Muzeum Ziemi Augustowskiej w Augustowie (tekst Anetty Ejdulis i Iwony Lewoc). Nie zabraknie też komunikatów o nowych spektakularnych odkryciach nekropoli wczesnośredniowiecznych plemion jaćwieskich nad Szczeberką (tekst Iwony Lewoc, Tomasza Nowakiewicza, Dawida Rembeckiego i Sławomira Miłka).

Nasz dział *Historia Archeologii* to z kolei tekst o niezwyklej rysownicze, pełnej pasji dokumentatorce Pani Wiesławie Gawrysiak-Leszczyńskiej (autorstwa Danuty Jaskanis) i jej wspomnienie jako wieloletniej uczestniczki Kompleksowej Ekspedycji Jaćwieskiej o sławnym „Hotelu pod Sitotutamem”. W *Kronice Naukowej* czytelnicy znajdą informacje o wystawie przygotowanej przez suwalskich muzealników – Jaćwieskie Eldorado (Jerzego Siemaszko) i wrażenia uczestnika wielu festynów archeologicznych w Szwajcarii (tekst i zdjęcia Michała Leszczyńskiego).

Warto również zwrócić uwagę na nasz nowy dział – *Recenzje i omówienia*. Kiedyś normą było publikowanie opinii o opracowaniach naukowych. Później ta forma działalności naukowej nieco zanikła, ale obecnie po doświadczeniach pandemii Covid, gdy nie było możliwości

organizowania spotkań naukowych, na których wymieniane są opinie, wydaje się, że należy powrócić do publikowania recenzji – po to, by żadne opublikowane opracowanie nie przeszło bez echa. Zaczynamy od razu z wysokiego C – przed Czytelnikami bowiem recenzja pracy Jarosława Prassolowa, który od lat bada noże bojowe Bałtów, napisana przez polskiego bronioznawcę Bartosza Kontnego oraz recenzja monografii osady w Osowej autorstwa Danuty Jaskanis i Pawła Szymańskiego przygotowana przez Macieja Karczewskiego.

Dziękujemy naszym Autorom prezentującym różne placówki naukowe oraz wszystkim, którzy przyczynili się do tego, by tom powstał w obecnym kształcie, a w szczególności kierownicze Działu Archeologii Muzeum Podlaskiego w Białymstoku Pani Halinie Karwowskiej i jej współpracownikom za dużą pomoc w przygotowaniu niniejszego tomu.

Chcielibyśmy także wyrazić nasze nieustające wsparcie dla Ukrainy, która walczy jak Dawid z Goliatem, o wolność i niezależność, o wartości i prawa człowieka do wolnego wyboru, przeciwko agresji i zakłamaniu udającemu wielkość, sprowadzającemu śmierć i cierpienie. Zło tryumfuje tam, gdzie dobrzy ludzie milczą. Nie milczmy zatem. Dawid odniósł zwycięstwo.

Ten tom *Studia Archaeologica Sudauica* dedykujemy nestorce wśród grona badaczy zajmujących się archeologią bałtyjską, Pani Danucie Jaskanis, z okazji jej pięknego jubileuszu 90-lecia urodzin. Zawodową aktywność Jubilatki można podzielić na trzy okresy: białostocki, warszawski i późniejszy – po zakończeniu pracy zawodowej.

Okres białostocki (1956–1981) to pionierska praca w Muzeum Okręgowym w Białymstoku, tworzenie zrębów i rozwijanie Działu Archeologii, liczne badania terenowe, często prowadzone wspólnie z mężem Janem, imponująca działalność wystawiennicza zwieńczona najważniejszą na długie lata wystawą pokazującą świat Bałtów „Bałtowie – północni sąsiedzi Słowian”.

Okres warszawski (1981–1993) to czas kuratorowania w Ośrodku Dokumentacji Zabytków w Warszawie i koordynacji działań archeologicznych służb konserwatorskich 49 ówczesnych województw. Pani Kurator organizowała dla konserwatorów zabytków archeologicznych coroczne (a niekiedy nawet kilka razy do roku) spotkania, szkolenia i wykłady z różnych dziedzin wiedzy. Przez uczestników tych spotkań była nazywana żartobliwie, z sympatią „Matką Przełożoną”. Zwieńczeniem tej aktywności było zorganizowane przez nią w latach 1989–1990 Podyplomowego Studium Konserwatorstwa Archeologicznego przy Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Równolegle zajmowała się koordynacją ogólnopolskiego programu badawczego Archeologicznego Zdjęcia Polski wprowadzając go na nowoczesny etap realizacji. Niemałoważne są również pomysły i redagowane przez Jubilatkę tomy prezentujące pozamuzealne zbiory archeologiczne uczelni wyższych w Polsce.

Po przejściu w końcu 1993 roku na emeryturę nie zwolniła tempa, wspierając męża w opracowaniu kolejnych materiałów zabytkowych, a jednocześnie przygotowując własne publikacje znalezisk pozyskanych w trakcie wieloletnich badań.

We wszystkich wymienionych okresach działalności naszej Jubilatki charakteryzowały ją olbrzymia energia, kompetencja, nieszablonowość działań i duża życzliwość do ludzi. Wkład Pani Danuty Jaskanis w archeologię nie tylko bałtyjską, ale i ogólnopolską,

a także dbałość o pozyskiwanie i systematyczne gromadzenie informacji o stanowiskach i zabytkach archeologicznych oraz ich zabezpieczanie jest nieoceniony.

Pani Danucie poświęcono już wprawdzie dwa artykuły¹, ale jest ona osobą, której działalność świadczy o najwyższym stopniu wtajemniczenia w sztukę zarówno muzealnictwa, archeologii, jak i konserwatorstwa, a tym samym można, a wręcz należy, stawiać ją jako wzór dla przyszłych pokoleń archeologów i konserwatorów. Bardzo osobistą laudację na cześć Danuty Jaskanis napisała Pani Maria Miśkiewicz, a bibliografię Jubilatki zebrała Pani Halina Karwowska, ale tak naprawdę życzenia płyną ze wszystkich stron!

Multos annos Pani Danuto!!!!

1 M. Konopka, *Nie lubię słowa „popularyzacja”, lubię jego treść. Rozmowa z Danutą Jaskanis, laureatką nagrody im. Krzysztofa Dąbrowskiego (wraz z Janem Jaskanisem), przyznanej przez Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne za osiągnięcia w dziedzinie popularyzacji archeologii w 1984 r.*, „Z Otcłani Wieków” 51/3–4, 1985, 212–219; H. Karwowska, U. Stankiewicz, L. Pawlata, „Lubię swój zawód, doceniam jego różnorodność form i możliwości...” *Danuta Jaskanis*, „Podlaskie Zeszyty Archeologiczne” 12, 2016, 5–19.

Danuta Jaskanis

Iwona LEWOC

Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacja Terra Desolata

Sławomir MIŁEK

Fundacja Ab Terra

Tomasz NOWAKIEWICZ

Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

Dawid REMBECKI

Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

Jaćwingowie znad Szczeberki. Informacje wstępne

W ostatnich latach duże poruszenie wywołało odnalezienie cmentarzyska jaćwieskiego w Krukówku, pow. suwalski. Emocje wzbudzały zarówno okoliczności odkrycia, bogactwo zabytków, jak również wywołane przez nie nowe perspektywy badawcze. Historia tej nekropolii została przedstawiona przez autorów badań w poprzednim tomie niniejszej serii [J. SIEMASZKO, M. ENGEL 2019].

Do niedawna trudno było się spodziewać, że podsuwalskie odkrycie będzie początkiem zupełnie nowego etapu badań nad wojowniczym i wciąż tajemniczym ludem Jaćwingów.

Wiosną 2020 roku pojawiły się niezwykłe przesłanki, nakazujące zwrócić bacniejszą uwagę na pozostałe obszary Puszczy Augustowskiej w rejonie rzeki Szczeberki, pozostające do tej pory poza uwagą archeologów. Zważywszy na losy cmentarzyska w Krukówku (a także, frapujące w tym kontekście przestrzennym, luźne znalezisko ażurowej zapinki – jedyne do tychczas wczesnośredniowiecznego zabytku znad Szczeberki – A. RZESZOTARSKA-NOWAKIEWICZ, C. SOBCHAK 2006), zostały one potraktowane poważnie, prowadząc do przedsięwziętych, pomimo ograniczeń spowodowanych sytuacją epidemiczną w kraju, kilkukrotnych weryfikacji terenowych. Badania te potwierdziły, że na obszarze zapewne od stuleci pokrytym gęstym lasem – gdzie metoda klasycznych badań powierzchniowych jest całkowicie zawodna – znajdują się dotychczas niezarejestrowane ślady obecności wczesnośredniowiecznych Jaćwingów. Miały one postać czytelnych w terenie destrukcji, wywołanych użyciem ciężkiego sprzętu wykorzystywanego do prac leśnych oraz nielegalnych penetracji, dokonywanych przy użyciu wykrywaczy metali. Widoczne na powierzchni cechy stanowisk (spalenizna, przepalone kości, fragmenty ceramiki w kretowinach itp.) wskazywały dowodnie, że są to relikty wczesnośredniowiecznych ciałopalnych cmentarzysk. W efekcie działań podejmowanych na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy na terenie Lasów Państwowych, administrowanych przez Nadleśnictwo Szczebra¹,

1 Nasze działania terenowe były zdecydowanie łatwiejsze ze względu na dużą pomoc, zrozumienie i przychylność jaką otrzymaliśmy od Nadleśniczego - Pana Wojciecha Stankiewicza oraz pracowników Nadleśnictwa. Serdecznie dziękujemy!

odnaleziono cztery takie nekropole, szacując przy okazji ich rozmiary, ramy chronologiczne i stan zachowania. Ten ostatni element, pomimo dostrzeżonych zniszczeń, korzystnie wyróżniał je na znanym z polskich realiów tle – co z pewnością wynika z położenia w gęstym i trudno dostępnym lesie.

Przed rozpoczęciem prac wykopaliskowych wykonane zostały badania geofizyczne², których wyniki wpłynęły na lokalizację wykopów w obrębie badanych stanowisk oraz dalsze plany badawcze. Latem i jesienią 2020 roku przeprowadzone zostało wstępne rozpoznanie wykopaliskowe dwóch cmentarzysk³. Pomimo niewielkiej powierzchni eksplorowanej w obydwu przypadkach, zadanie okazało się czasochłonnym wyzwaniem, wymagającym wypracowania optymalnych metod, głównie dokumentacyjnych i inwentaryzacyjnych. W charakterystyce obydwu stanowisk zaobserwowano elementy powtarzalne (bogactwo wyposażenia grobowego, niewielka głębokość zalegania zabytków i niewielka miąższość warstwy kulturowej) i odmienne (skala intencjonalnych zniszczeń elementów wyposażenia, liczba i stopień fragmentacji ceramiki, liczba przepalonych kości ludzkich).

Na obu stanowiskach inaczej wyglądał również stopień czytelności obiektów w planie i profilu: na jednym z nich wyodrębniono słabo czytelne obiekty z przepalonymi kośćmi i zabytkami oraz obiekt z czarnym, kontrastującym z calcem, wypełniskiem (również z kośćmi i wyposażeniem), na drugim zarejestrowano warstwę kulturową w postaci ciemnej, nierównomiernie przesyconej spalenizną ziemi, w której znajdowały się zabytki. W tym przypadku niemożliwe było uchwycenie granic poszczególnych pochówków, co z kolei skutkowało problemami z wydzieleniem zestawów grobowych. Zaobserwowano tu natomiast ślady jasnoszarego popiołu ze stosu, wciąż obecnego dzięki formie niektórych zabytków (np. wewnątrz bransolet, których taśmowe krawędzi utrudniły jego wywianie).

Zaskakujące i bezprecedensowe w realiach polskiej archeologii jest bogactwo i różnorodność znalezisk. Licznie reprezentowane są elementy uzbrojenia, rzędu końskiego i ekwipunku jeździeckiego: strzemiona, ostrogi, groty broni drzewcowej o zróżnicowanych formach, topory i miecze, których forma sugeruje zarówno lokalną, jak i obcą proveniencję. W setkach można liczyć różnej wielkości fragmenty naszyjników typu *Totenkrone* oraz reprezentujące mnogość form sprzączki, zapinki, zawieszki, aplikacje, dzwoneczki i zróżnicowane instrumentarium narzędziowe⁴ (Ryc. 1).

2 Badania zostały wykonane przez mgr. Wiesława Małkowskiego, sfinansowane w ramach pilotażowego programu AZP Plus, realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Łącznie nieinwazyjne rozpoznanie geomagnetyczne objęło obszar ponad 1 hektara.

3 Szybka interwencja terenowa nie byłaby możliwa gdyby nie pomoc szeregu instytucji. Dziękujemy Wydziałowi Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacji Terra Desolata, Pomorskiej Grupie Eksploracyjnej „Venedi”, Fundacji Ab Terra oraz Augustowskim Placówkom Kultury za zrozumienie i wsparcie. Dziękujemy również kwartalnikowi „Archeologia Żywa” za objęcie naszego projektu patronatem medialnym. Szczególną wdzięczność kierujemy jednak do osób, które pracowały na wykopaliskach. Natalia Bawolak, Grzegorz Chojnowski, Agata Grzędzińska, Konrad Jezierski, Paweł Kazierski, Piotr Kucharski, Monika Radzikowska, Aleksandra Rzeszotarska-Nowakiewicz, Maciej Skarżyński, Marcin Smardz, Grzegorz Szymański, Marcin Wilczewski, Dawid Wojciechowski, Arkadiusz Zazula – dziękujemy! Bez Was by się nie udało.

4 Niniejszy tekst ma charakter jedynie wstępnego komunikatu. Autorzy celowo nie podejmują się analizy poszczególnych kategorii zabytków.

Rycina 1. Wybór elementów wyposażenia grobowego z badań w sezonie 2021. Fot. T. Nowakiewicz

Przedstawione dane i uwagi są efektem wstępnego rozpoznania stanowisk (i całej strefy sepulkralnej nad Szczeberką). Stawiane pytania badawcze koncentrują się wokół powodów lokalizacji cmentarzysk w tym rejonie, ich wzajemnych relacji chronologicznych, pierwotnej liczby stanowisk oraz śladów osadnictwa towarzyszącego nekropolom. Istnieje ryzyko, że zbliżonej średniowiecznej rzeczywistości odpowiedzi na dwa ostatnie pytania nie uda się uzyskać, ponieważ nie można wykluczyć, że część jej materialnych relikwów znajdowała się na terenach odlesionych i została zniszczona w wyniku gospodarki rolnej⁵.

Poza wykopaliskowym rozpoznaniem nekropoli, rozpoczęte zostały badania powierzchniowe w rejonie ich występowania⁶. Celem tych prac jest możliwie najdokładniejsze sprawdzenie tego obszaru pod kątem zachowanych śladów przeszłego osadnictwa, weryfikacja obserwacji o topograficznych preferencjach widocznych w lokalizacji stanowisk i zebranie pełnych danych do sformułowania spójnego i kompleksowego programu badań nad jaćwieskim osadnictwem i obrzędkiem pogrzebowym w tym rejonie.

5 Warto w tym miejscu przypomnieć stan zachowania cmentarzyska jaćwieskiego w Niemcowiźnie [por. L. Jończyk 2011].

6 Serdeczne podziękowania autorzy kierują w stronę Pawła Kazierskiego, Marcina Kubiaka oraz Macieja Skarżyńskiego za mobilizację i uczestnictwo w badaniach powierzchniowych, pomimo nieprzychylnych warunków. Szczególna wdzięczność należy się Konradowi Jezierskiemu oraz Marcinowi Wilczewskiemu za długie godziny spędzone na badaniach i weryfikacjach zarówno w terenie, jak i podczas prac koncepcyjnych.

Nie ma wątpliwości, że odkrycia ostatnich lat rozpoczynają kolejny rozdział, zarówno w historii badań nad Jaćwieżą, jak i w badaniach nad wczesnym średniowieczem na ziemiach polskich (a także szerzej – w strefie bałtyjskiej). W każdej z tych kwestii badania nad Szczeberką stanowią kamień milowy i fundament wielkości przywracanej dawnym jaćwieski mieszkańcom tych ziem.

Bibliografia

JOŃCZYK, L.

2011 *Niemcowizna, st. 1, woj. podlaskie. Badania w roku 2011, „Światowit” IX (L)/B, 319–322.*

RZESZOTARSKA-NOWAKIEWICZ, A., SOBCZAK, C.

2006 *Ażurowa zapinka ze wsi Szczeberka, pow. augustowski – import czy naśladownictwo, WA LVIII, 407–410.*

SIEMASZKO, J., ENGEL, M.

2019 *Jaćwieskie cmentarzysko ciałopalne w Krukówku, pow. suwalski. Okoliczności odkrycia i opis znalezisk, SAS II, 299–312.*

Yatvingians on the Szczeberka river. Preliminary information

In 2020 a complex of early medieval Yatvingian necropolises was discovered in Augustów Forest in the region of the Szczeberka river. The excavation works were preceded by a geophysical reconnaissance, which covered an area of over 1 hectare. Survey exploration was successfully carried out at two sites. Archeologists recorded, among others, the differences between the discernibility of features in plan and in section. One of them presented barely visible structures with burnt bones and artefacts as well as a feature with a black filling mixed with bones and furnishing, contrasting with the undisturbed soil. The other one represented a cultural layer in the form of dark soil, unevenly penetrated with burnt material and containing finds. In this case, it was impossible to distinguish the boundaries of individual burials, which in turn resulted in problems with determination of particular funerary sets. The abundance and diversity of the finds was surprising and unprecedented. There were numerous elements of weapons, horse tack and equestrian equipment: stirrups, spurs, spearheads of various forms, axes and swords, the form of which suggests both local and foreign provenance. Archeologists discovered hundreds of fragments of Totenkronen-type necklaces of various sizes and multiple forms of buckles, fibulas, pendants, appliques, bells and a wide range of tools, including knives, spindle whorls, needles, awls, fire strikers, and whetstones (Fig. 1).

In the vicinity of the necropolis, archeologists commenced a regular surface survey. Field works will be continued to investigate the phenomenon discovered on the Szczeberka river.

Przynależność administracyjna miejscowości wymienionych w tomie

Polska

Ateny, gm. Nowinka, pow. Augustów, woj. podlaskie
Augustów, gm. i pow. *loco*, woj. podlaskie
Babięta, gm. Piecki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Babienten, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Bargłów Dworny, gm. Bargłów Kościelny, pow. Augustów, woj. podlaskie
Bartlikowo – miejscowość nie istnieje, gm. Ryn, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Bartlickshof, Kr. Lötzen, Ostpreussen)
Bielawa Dolna, gm. Pieńsk, pow. Zgorzelec, woj. dolnośląskie
Biskupin, gm. Gąsawa, pow. Żnin, woj. kujawsko-pomorskie
Boćwinka, gm. i pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Alt Bodschingken, Kr. Goldap, Ostpreussen)
Bogaczewo-Kula, gm. Giżycko, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Kulla-Brücke/Bogatzewen, Kr. Lötzen, Ostpreussen)
Bogdany, gm. Barczewo, pow. olsztyński, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Bogdainen, Kr. Allenstein, Ostpreussen)
Boksze Stare, gm. Puńsk, pow. Sejny, woj. podlaskie
Borzymy, gm. Kalinowo, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Borschymmen/Borschimmen, Kr. Lyck, Ostpreussen)
Brzozówka, gm. Bargłów Kościelny, pow. Augustów, woj. podlaskie
Cecele, gm. i pow. Siemiatycze, woj. podlaskie
Czarnakowizna, gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
Czarnowo (Kamieniec), gm. Zławieś Wielka, pow. Toruń, woj. kujawsko-pomorskie
Czekanów, gm. Jabłonna, pow. Sokołów Podlaski, woj. mazowieckie
Czerwony Dwór, gm. Kowale Oleckie, pow. Olecko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Rothebude, Kr. Goldap, Ostpreussen)
Czystochleb, gm. Ryńsk, pow. Wąbrzeźno, woj. kujawsko-pomorskie
Dębowo, gm. Sztabin, pow. Augustów, woj. podlaskie
Dłużec, gm. Piecki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Langendorf, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Dobrzankowo, gm. i pow. Przasnysz, woj. mazowieckie

Drawsko Pomorskie, gm. i pow. *loco*, woj. zachodniopomorskie (dawn. Dramburg, Kr. loco, Pommern)

Dręstwo, gm. Bargłów Kościelny, pow. Augustów, woj. podlaskie

Drohiczyn, gm. *loco*, pow. Siemiatycze, woj. podlaskie

Dusznica, gm. i pow. Sejny, woj. podlaskie

Dziekanowice, gm. Łubowo, pow. Gniezno, woj. wielkopolskie

Elgiszewo, gm. Ciechocin, pow. Gołub-Dobrzyń, woj. kujawsko-pomorskie

Garbas Pierwszy, gm. Filipów, pow. Suwałki, woj. podlaskie

Gąsawa, gm. *loco*, pow. Żnin, woj. kujawsko-pomorskie

Gąsior, gm. Ruciane-Nida, pow. Pisz, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Gonschor-Jaskowska-See, Kr. Sensburg, Ostpreussen)

Gierłoż, gm. i pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Görlitz, Kr. Rastenburg, Ostpreussen)

Gizycko, gm. i pow. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Lötzen-Galgenberg, Kr. Lötzen, Ostpreussen)

Glinica, gm. Jordanów Śląski, pow. Wrocław, woj. dolnośląskie (dawn. Gleinitz, Kr. Nimptsch, Schlesien)

Gliniski, gm. i pow. Augustów, woj. podlaskie

Głogów, gm. i pow. *loco*, woj. dolnośląskie (dawn. Glogau, Kr. *loco*, Niederschlesien)

Grądy Krukłaneckie, gm. Krukłanki, pow. Gizycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Grunden, Kr. Angerburg, Ostpreussen)

Gródki, gm. Płońska, pow. Działdowo, woj. warmińsko-mazurskie

Grunajki, gm. Banie Mazurskie, pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Gruneyken, Kr. Darkehmen, Ostpreussen)

Grzebsk, gm. Wieczfnia Kościelna, pow. Mława, woj. mazowieckie

Grzybowo, gm. Ryn, pow. Gizycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Grzybowen, Kr. Lötzen, Ostpreussen)

Guty, gm. i pow. Gizycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Guten, Kr. Lötzen, Ostpreussen)

Gzin, gm. Dąbrowa Chełmińska, pow. Bydgoszcz, woj. kujawsko-pomorskie

Jakuszowice, gm. i pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyskie

Jaminy, gm. Sztabin, pow. Augustów, woj. podlaskie

Janowo, gm. Sorkwity, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Heinrichsdorf, Kr. Sensburg, Ostpreussen)

Jarnice, gm. Liw, pow. Węgrów, woj. mazowieckie

Jatwież Duża, gm. Suchowola, pow. Sokółka, woj. podlaskie

Jegliniec, gm. Krasnopol, pow. Sejny, woj. podlaskie

Jeleniewo, gm. *loco*, pow. Suwałki, woj. podlaskie

Jeziorko, gm. Ryn, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie

Juchnajcie, gm. i pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Juchneitschen, Kr. Goldap, Ostpreussen)

Judziki, gm. Bargłów Kościelny, pow. Augustów, woj. podlaskie

Kamieńczyk, gm. i pow. Wyszaków, woj. mazowieckie

Karczewiec, gm. Wierzbno, pow. Węgrów, woj. mazowieckie

Kiełpino, gm. i pow. Kartuzy, woj. pomorskie

Klejwy, gm. i pow. Sejny, woj. podlaskie

- Koczek, gm. Świątajno, pow. Szczytno, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Koczek/Kotzek/Waldersee Kr. Johannisburg, Ostpreussen)
- Kołaki Kościelne, gm. *loco*, pow. Zambrów, woj. podlaskie
- Konin-Grójec (dzielnica Konina), gm. i pow. Konin, woj. wielkopolskie
- Końskie, gm. i pow. *loco*, woj. świętokrzyskie
- Kosewo, gm. i pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Kossewen/Alt-Kossewen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
- Kościuki, gm. Choroszcz, pow. Białystok, woj. podlaskie
- Krukłanki, gm. *loco*, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Kruglanken, Kr. Angerburg, Ostpreussen)
- Krukówek, gm. Raczki, pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Kuniów, gm. i pow. Kluczbork, woj. opolskie
- Laudańszczyzna, gm. Suchowola, pow. Sokółka, woj. podlaskie
- Lechlin (Żyfeld), gm. i pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Seefeld, Kr. Lötzen, Ostpreussen)
- Lednica – patrz Ostrów Lednicki
- Lejdy, gm. i pow. Bartoszyce, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Legden, Kr. Preussisch Eylau, Ostpreussen)
- Leśniewo, gm. Srokowo, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Fürstenau, Kr. Rastenburg, Ostpreussen)
- Linowo, gm. Świecie nad Osą, pow. Grudziądz, woj. kujawsko-pomorskie
- Lisy, gm. Banie Mazurskie, pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Lyssen, Kr. Angerburg, Ostpreussen)
- Lubieszewo, gm. i pow. Nowy Dwór Gdański, woj. pomorskie (dawn. Ladekopp, Kr. Marienburg, Westpreussen)
- Lublewo (kaszb. *Lëblewò*), gm. Kolbudy, pow. Gdańsk, woj. pomorskie (dawn. niem. Löblau)
- Lubowidz, gm. Nowa Wieś Łęborska, pow. Łębork, woj. pomorskie (dawn. Luggewiese, Kr. Lauenburg, Westpreussen)
- Łaźne (część wsi Borki), gm. Świątajno, pow. Olecki, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Haasznen, Kr. Oletzko/Treuburg, Ostpreussen)
- Łęzany, gm. Reszel, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Loszainen, Kr. Rössel, Ostpreussen)
- Łomża, gm. i pow. *loco*, woj. podlaskie
- Machary, gm. Piecki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Macharren, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
- Malewo (przysiółek wsi Łoza), gm. Stary Targ, pow. Sztum, woj. pomorskie (dawn. Mahlau, Kr. Stuhm, Westpreussen)
- Małe Raczki, gm. Raczki, pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Marcinkowo, gm. i pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Mertinsdorf, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
- Matyski (czasami błędnie Skrzypy), gm. i pow. Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Steinhof, Kr. Angerburg, Ostpreussen)
- Mirakowo-Grodno, gm. Chełmża, pow. Toruń, woj. kujawsko-pomorskie
- Mojtyny, gm. Piecki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Moythienen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)

Mołtowo, gm. Gościno, pow. Kołobrzeg, woj. zachodniopomorskie
Monkinie, gm. Nowinka, pow. Augustów, woj. podlaskie
Motarzyno (kaszb. *Mòtôrzënë*), gm. Dębica Kaszubska, pow. Słupsk, woj. pomorskie
(dawn. niem. *Müttrin*)
Motułka, gm. Sztabin, pow. Augustów, woj. podlaskie
Muntowo, gm. i pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Alt-Muntowen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Netta, gm. Augustów, pow. Augustów, woj. podlaskie
Niedanowo, gm. Kozłowo, pow. Nidzica, woj. warmińsko-mazurskie
Niemcowizna, gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
Nikutowo (dzielnica Mrągora), gm. i pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Nikutowen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Nowa Boćwinka, gm. i pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Neu Bodschtinken, Kr. Goldap, Ostpreussen)
Nowy Żyzdrój, gm. Piecki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Neu-Sysdroy, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Oblin, gm. Maciejowice, pow. Garwolin, woj. mazowieckie
Okrasin, gm. i pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Kettenberg, Kr. Goldap, Ostpreussen)
Onufryjewo, gm. Ruciane-Nida, pow. Pisz, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Onufriogwen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
Opole-Groszowice, gm. i pow. Opole, woj. opolskie
Osinki, gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
Osowa, gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
Ossowo, gm. Lubraniec, pow. Włocławek, woj. kujawsko-pomorskie
Ostrów Lednicki (wyspa), gm. Łubowo, pow. Gniezno, woj. wielkopolskie
Ożumiech, gm. Krzynowłoga Mała, pow. Przasnysz, woj. mazowieckie
Paprotki Kolonia, gm. Miłki, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie
Pawełki, gm. Kochanowice, pow. Lubliniec, woj. śląskie (dawn. Pawelken, Kr. Lublinitz, Schlesien)
Pietrasze, gm. Wydminy, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Pietraschen, Kr. Lyck, Ostpreussen)
Płociczno, gm. Bakalarzewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie
Płock, gm. i pow. *loco*, woj. mazowieckie
Podliszewo, gm. Rajgród, pow. Grajewo, woj. podlaskie
Podłożyny, gm. Dopiewo, pow. Poznań, woj. wielkopolskie
Polkowo, gm. Sztabin, pow. Augustów, woj. podlaskie
Posejnele, gm. Giby, pow. Sejny, woj. podlaskie
Pruszcz Gdański, gm. *loco*, pow. Gdańsk, woj. pomorskie (dawn. Praust, Kr. Danziger Höhe, Westpreussen)
Przebród, gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
Przytuły, gm. Olecko, pow. Olecko, woj. warmińsko-mazurskie
Przytuły, gm. Pozezdrze, pow. Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Przytullen, Kr. Angerburg, Ostpreussen)

Raczki, gm. *loco*, pow. Suwałki, woj. podlaskie (dawn. Raczki, Kr. Suwałki, Ostpreussen)

Radzieje, gm. i pow. Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Rosengarten, Kr. Angerburg, Ostpreussen)

Rajgród, gm. *loco*, pow. Grajewo, woj. podlaskie

Romoty, gm. Kalinowo, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Romotten, Kr. Lyck, Ostpreussen)

Równina Dolna, gm. Korsze, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie

Ruda, gm. i pow. Grudziądz, woj. kujawsko-pomorskie

Ruska Wieś, gm. i pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Reuschendorf, Kr. Lyck, Ostpreussen)

Rybczyzna, gm. Rajgród, pow. Grajewo, woj. podlaskie

Rychtyn, gm. Jeleniewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie

Sejny, gm. i pow. *loco*, woj. podlaskie

Serock, gm. *loco*, pow. Legionowo, woj. mazowieckie

Serwy, gm. Płaska, pow. Augustów, woj. podlaskie

Siodłonie (kaszb. *Sodłonié* / *Sodlëno*), gm. Główny, pow. Słupsk, woj. pomorskie (dawn. niem. *Zedlin*)

Skajzgiry (dawn. Orliniec), gm. Dubeninki, pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie

Skomack Wielki, gm. Stare Juchy, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Skomatzko (Dippelsee), Kr. Lyck, Ostpreussen)

Skomack-Ostrów – patrz. Skomack Wielki

Skomętno Wielkie, gm. Kalinowo, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Skomentnen/Skomanten, Kr. Lyck, Ostpreussen)

Skowarcz, gm. Pszczółki, pow. Gdańsk, woj. pomorskie (dawn. Schönwarling, Kr. Danziger Höhe, Westpreussen)

Skrodzkie (vel Tworki Skrodzkie), gm. Rajgród, pow. Grajewo, woj. podlaskie

Sławosze (przysiółek osady Świąty Kamień), gm. Barciany, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Henriettenfeld, Kr. Gerdauen, Ostpreussen)

Spychówko (część wsi Spychowo), gm. Świątajno, pow. Szczytno, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Klein-Puppen, Kr. Ortelsburg, Ostpreussen)

Stara Rudówka, gm. Ryn, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Alt Rudowken, Kr. Sensburg, Ostpreussen)

Stare Juchy, gm. *loco*, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Alt Jucha, do 1929 r. Neu Jucha, Kr. Lyck, Ostpreussen)

Stare Kiejkuty, gm. Szczytno, pow. Szczytno, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Alt-Keykuth, Kr. Ortelsburg, Ostpreussen)

Sterławki Wielkie, gm. Ryn, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Gross-Stürlack, Kr. Lötzen, Ostpreussen)

Sterławki Małe, gm. Ryn, pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Klein Stürlack, Kr. Lötzen, Ostpreussen)

Stręgiel, gm. i pow. Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Gross Strengeln, Kr. Angerburg, Ostpreussen)

Strękowizna, gm. Nowinka, pow. Augustów, woj. podlaskie

Stryczowice, gm. Waśniów, pow. Ostrowiec Świętokrzyski, woj. świętokrzyskie

- Studzieniczne, dawn. przysiółek wsi Szwajcaria obecnie część miasta Suwałki , woj. podlaskie
- Suśnik, gm. Korsze, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Sussnik, Kr. Rastenburg, Ostpreussen)
- Sypitki, gm. Kalinowo, pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Sypittken, Kr. Lyck, Ostpreussen)
- Sztabin, gm. *loco*, pow. Augustów, woj. podlaskie
- Szurpiły, gm. Jeleniewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Szwajcaria (część miasta Suwałki), gm. i pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Szwałk, gm. Kowale Oleckie, pow. Olecko, woj. warmińsko-mazurskie
- Śniatycze, gm. Komarów Osada, pow. Zamość, woj. lubelskie
- Świbie, gm. Wielowieś, pow. Gliwice, woj. śląskie
- Tałty, gm. Mikołajki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Taltén, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
- Toruń-Kaszczerek, gm. i pow. Toruń, woj. kujawsko-pomorskie
- Trygort, gm. i pow. Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Thiergarten, Kr. Angerburg, Ostpreussen)
- Tworki, przysiółek wsi Skrodzkie, gm. Rajgród, pow. Grajewo, woj. podlaskie
- Uścikowiec, gm. i pow. Oborniki, woj. wielkopolskie
- Walne, gm. Nowinka, pow. Augustów, woj. podlaskie
- Warszkowo, gm. i pow. Sławno, woj. zachodniopomorskie
- Wesółki (przysiółek wsi Janków Drugi), gm. Blizanów, pow. Kalisz, woj. wielkopolskie
- Widryny, gm. Reszel, pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Widrinnen, Kr. Rastenburg, Ostpreussen)
- Wilkasy, gm. i pow. Giżycko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Wilkassen, Kr. Lötzen, Ostpreussen)
- Wodзилki, gm. Jeleniewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Wolin Wzgórze Wisielców, Wzgórze Młynówka, gm. *loco*, pow. Kamień Pomorski, woj. zachodniopomorskie
- Wołownia, gm. Jeleniewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie
- Woźna Wieś, gm. Rajgród, pow. Grajewo, woj. podlaskie
- Woźnice, gm. Mikołajki, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Wosnitzen, Kr. Sensburg, Ostpreussen)
- Wólka, gm. i pow. Kętrzyn, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Wolka-See, Kr. Rastenburg, Ostpreussen)
- Wrocław, woj. dolnośląskie
- Wyszembork, gm. Mrągowo, pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie
- Wyszka - miejscowość nie istnieje, gm. i pow. Pisz, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Wyska/Wyszka, Kr. Johannisburg, Ostpreussen)
- Zabielne, gm. i pow. Olecko, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Sabelnen, Kr. Oletzko/Treuburg, Ostpreussen)
- Zabłotce, gm. Radymno, pow. Jarosław, woj. podkarpackie
- Zalec, gm. i pow. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Salza, Kr. Lötzen, Ostpreussen)
- Zdedy, gm. i pow. Ełk, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Sdeden, Kr. Lyck, Ostpreussen)

Żytkiejmy, gm. Dubeninki, pow. Gołdap, woj. warmińsko-mazurskie (dawn. Szittkehmen /Schittkehmen/Wehrkirchen, Kr. Goldap, Ostpreussen)
Żywa Woda, gm. Jeleniewo, pow. Suwałki, woj. podlaskie

Litwa

Bandužiai (część miasta Klaipėda), Klaipėda aps.
Bebrininkai, Pilviškiai sen., Vilkiškis raj. sav., Marijampolė aps.
Čižai, Kamajų sen., Rokiškio raj. sav., Panevėžis aps.
Dreverna, Priekulės sen., Klaipėdos raj. sav., Klaipėda aps.
Duokeliai (Dokeliai), Čekiškės sen., Kauno raj. sav., Kaunas aps.
Ersła, Šačių sen., Skuodo raj. sav., Klaipėda aps.
Igliauka, Igliaukos sen., Marijampolė sav., Marijampolė aps.
Liškiava, Merkinė sen., Varėnos raj. sav., Alytus aps. – pol. Liszkowo
Pažarstis, Šilavotas sen., Prienų sav., Kaunas aps.
Rusiai, Palomenės sen., Kaišiadorių raj. sav., Kaunas aps.
Seirijai, loco sen., Lazdijų raj. sav., Alytus aps. – pol. Sereje
Steiniškiai, Marijampolė sen., Marijampolė sav., Marijampolė aps.
Šiaudiniškiai, Kubartai sen., Vilkiškis raj. sav., Marijampolė aps.
Šukiai, Šeimenai sen., Vilkiškis raj. sav., Marijampolė aps.
Virbalis, Vilkiškis raj. sav., Marijampolė aps. – pol. Wierzbołów
Žviliai, Šilalės sen., Šilalės raj. sav., Tauragė aps.

Łotwa

Antonopole, Silmalas pag., Rēzeknes nov. – pol. Antopol
Antopol (Antonopol dawn. pow. rzeżycki)¹ – patrz Antonopole
Dłużniewo patrz Lūznava
Lūznava, Lūznavas pag., Rēzeknes nov. – pol. Dłużniewo
Marienhaus – patrz Viļaka
Užava, Ventspils nov. (dawn. Gut Sarnate)
Viļaka (dawn. Maryenhaus/Marienhaus), Viļakas nov.

Ukraina

Gordeevka (Гордіївка), raj. Gaisinski, Winnicka obl.
Mošan`ec (Мощанец), raj. Kel`men`ec, Černivecka obl.
Peczera (Печера), raj. Tul`čin, Winnicka obl.
Prusy (Пруси) (obecnie Jampil, Ямпіль), raj. Pustomyty, Lwowska obl. – pol. Jampol
Sielec (Селець / Сілець), raj. Turijs`k, Wołyńska obl.

1 Dawn. stacja Kolei Warszawsko-Petersburskiej, w 1879 r. z rozkazu cara Aleksandra II nazwę zmieniono na Kierbedź (z powodu jubileuszu Stanisława Kierbedzia, który rezydował nieopodal w Dłużniewie).

Velika Bijgań (Велика Бийгань), raj. Beregijsk, Zakarpacka obl.
Vovkivci (Вовківці), raj. Romny, Sumська obl.

Białoruś

Astaša (Асташа), raj. Grodno, obl. Grodno – pol. Ostasza
Beršty (Бершты), raj. Ščučyn, obl. Grodno
Małe Jodkowicze - patrz Malyja Jodkovičy
Malyja Jodkovičy (Малыя Ёдкавічы), raj. Velikaja Berastavica, obl. Grodno – pol. Małe Jodkowicze

Rosja (w tym nieistniejące miejscowości Prus Wschodnich, obecnie na terenie Obwodu Kaliningradzkiego)

Berezowka (Березовка), raj. Gwardiejsk, obw. kaliningradzki (dawn. Gross Ottenhagen, Kr. Fischhausen, Ostpreussen)
Kovrovo (Коврово), raj. Zelenogradsk, obw. kaliningradzki (dawn. Dollkeim, Kr. Fischhausen, Ostpreussen)
Koban (Кобан, oset. *Хъобан*), raj. Prigorodnyj, Republika Osetija Północna-Alanija
Krasnaja Gorka (Красная Горка), raj. Tšerniahovsk, obw. kaliningradzki (dawn. Nettienen, Kr. Insterburg, Ostpreussen)
Nowogród (Великий Новгород), raj. Nowogród, obw. nowogrodzki
Okunevo (Окунево), raj. Zelenogradsk, obw. kaliningradzki (dawn. Grebieten, Kr. Fischhausen, Ostpreussen)
Pustyje Morkvašy (Пустые Моркваши), raj. Verhnij Uslon (tat. *Югары Ослан районы*), Tatarstan
Pšiš (Пшиш/Октябрьский), raj. Tuapse, Krasnodarski kraj
Putilovo (Путилово), raj. Zelenogradsk, obw. kaliningradzki (dawn. Corjeiten, Kr. Fischhausen, Ostpreussen)
Radužnoe (Радужное), raj. Nesterov, obw. kaliningradzki (dawn. Rominten, Kr. Goldap, Ostpreussen)
dawn. Schakaulack, Kr. Labiau, Ostpreussen - miejscowość nie istnieje, raj. Polessk, obw. kaliningradzki
dawn. Schlakalken, Kr. Fischhausen, Ostpreussen (obecnie związane z miejscowością Zaostrovje, raj. Svetlogorsk, obw. kaliningradzki)
Trentitten – patrz Zaitsevo
Warnikam, Kr. Heiligenberg – miejscowość już nie istnieje najbliższa Pervomaiskoe (Первомайское), raj. Bagrationowsk, obw. kaliningradzki
Zaitsevo (Зайцево), raj. Gurievsk, obw. kaliningradzki (dawn. Trentitten, Kr. Fischhausen, Ostpreussen)

Czechy

Přelouč, okr. Pardubice, Pardubický kraj
Slaný, okr. Kladno, Středočeský kraj

Středokluky, okr. Praha-Západ, Středočeský kraj

Węgry

Dinnyés, Gárdonyi járás, Feiér meg.

Fügöd, Encsi járás, Borsod - Abaúj Zemplén meg.

Mezőcsát-Hörcsögös, Mezőcsáti járás, Borsod - Abaúj Zemplén meg.

Szanda, Balassagyarmati járás, Nógrád meg.

Szentgáloskér, Kaposvári járás, Somogy meg.

Austria

Stillfried, gem. Angern an der March, Bez. Gärnsersdorf, Niederösterreich

Dania

Illerup Ådal, Skanderborg komm., Midtjylland reg.

Norwegia

Oppdal, kom. *loco*, fyl. Trøndelag

Niemcy

Berlin-Düppel (dzielnica Berlina)

Frienstedt (Erfurt-Frienstedt), Thüringen

Norymberga (Nürnberg), Bayern

Rumunia

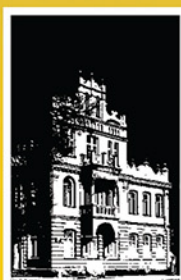
Suczawa (Suceava), okr. Suceava

Wykaz skrótów

ABS	„Acta Baltico-Slavica”, Białystok, Warszawa.
AL	„Archaeologia Lituana”, Vilnius.
AP	„Archeologia Polski”, Warszawa.
Kultura bogaczewska...	A. Bitner-Wróblewska (red.), <i>Kultura bogaczewska w 20 lat później. Materiały z konferencji, Warszawa, 26–27 marca 2003</i> , Seminarium Bałtyjskie I, Warszawa, 2007.
Kultury archeologiczne...	K. Godłowski (red.), <i>Kultury archeologiczne i strefy kulturowe w Europie Środkowej w okresie wpływów rzymskich. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Archeologiczne, Oddział w Nowej Hucie i Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniach 20–22 września 1972 roku w Nowej Hucie i Krakowie</i> , Zeszyty Naukowe UJ CCCCXXII, Prace Archeologiczne 22, Kraków, 1976.
LA	„Lietuvos archeologija”, Vilnius.
MAB	Monumenta Archaeologica Barbarica, Kraków-Warszawa.
MiSROA	„Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”, Rzeszów.
MSiW	Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne, Warszawa.
MZ	„Materiały Zachodniopomorskie”, Szczecin.
Officina archaeologica optima...	W. Nowakowski, A. Szela (red.), <i>Officina archaeologica optima. Studia ofiarowane Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin</i> , Światowit P VII, Warszawa 2001.
PA	„Przegląd Archeologiczny”, Poznań.
Prussia	„Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia”; od 1926 roku: „Zeitschrift der Altertumsgesellschaft Prussia”; od 1927 roku: „Prussia. Zeitschrift für Heimatkunde und Heimatschutz”; od 1940 roku: „Prussia. Zeitschrift für Heimatkunde”, Königsberg.
PB	Prähistorische Bronzefunde, Stuttgart, Mainz, München.
RB	„Rocznik Białostocki”, Białystok, Warszawa.
RO	„Rocznik Olsztyński”, Olsztyn.
SAS	Studia Archaeologica Sudaica, Warszawa.

Sem Bałt	Seminarium Bałtyjskie, Warszawa.
Światowit B	Światowit. Supplement Series B, Warszawa.
Światowit P	Światowit. Supplement Series P: Prehistory and Middle-ages, Warszawa.
WA	„Wiadomości Archeologiczne”, Warszawa.
ZOW	„Z Otchłani Wieków”, Warszawa.

H	– wysokość naczynia
W	– średnica wylewu naczynia
B	– średnica maksymalnej wydętości brzuśca naczynia
D	– średnica dna naczynia
Wym.	– wymiary
Dł.	– długość
Głęb.	– głębokość
Grub.	– grubość
Wys.	– wysokość
Szer.	– szerokość
Miąższ.	– miąższość
Średn.	– średnica
Inw.	– inwentarz
Żel.	– żelazo
Br.	– brąz

MUZEUM
w Suwałkach

WYDZIAŁ
ARCHEOLOGII
Uniwersytet Warszawski

ISBN 978-83-61494-03-4
ISBN 978-83-66210-28-8
ISSN 2544-9982